

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO XXXV (29)

Štev. (No.) 21

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

27. maja 1976

Ali ga res ne bo?

Za nikogar ni novost, kakšno važnost in kolikšna denarna sredstva polagajo komunisti v propagandni resor. Tisoči milijonov dolarjev stane financiranje raznih listov in lističev, brošur in knjig, ki z odkrito ali prikrito komunistično propagando preplavljajo zahodni svet. Tudi ni posebna tajnost, da se mnogo nepripravljenih ribic ujame v te razpete mreže. Moskva se tega dobro zaveda in ni ji žal zapravljenega denarja. Tega pa se zaveda tudi Beograd, ki stori vse kar je v njegovi moči, da bi razširil svoj ideološki vpliv v državah takomenovanega tretjega sveta.

Večkrat smo že v Argentini naleteli na sledove tega napora iz Beograda. Tako smo pred kratkim zasledili v nekaterih knjigarnah argentinske prestolnice, zanimivo in čudno zbirko, posvečeno izključno študiji samoupravljanja. V skrbno pisanih prevodih je doslej izšlo pet knjig, ki hočejo biti „objektivne“ in „znanstvene“. Zbirka pripada založbi „El Cid Editor“ (Buenos Aires, Argentina — Caracas, Venezuela), je tiskana v Buenos Airesu in so v njej doslej izšle: „¿Qué es la autogestión“ (Kaj je samoupravljanje?), „Ideología y autogestión“ (Ideologija in samoupravljanje), „Organización política de la sociedad autogestora“ (Politična organizacija samoupravne družbe) — avtor Nadjan Pašić. Kot četrto delo je izšla Kardeljeva „Socialna lastnina in samoupravljanje“ (Propiedad social y autogestión); zadnja doslej izdana knjiga pa je pregled jugoslovanskega samoupravnega procesa in ima naslov „Autogestión 1950-1976“, katerega avtorja sta D. Bilandžić in S. Tonković; ta zadnja je na naslovni strani opremljena s Titovo sliko.

Že bežen pregled teh knjig pokaže, da so izključno propagandnega namena. Če bi pa kdo le dvomil o tem namenu, mu ga jasno pokaže moto zbirke, s katerim je opremljena vsaka izmed knjig. Za moto so si vzeli izrek Georgesa Gurvitcha: „Svet bo samoupraven, ali pa ga ne bo.“ (El mundo será autogestionario, o de lo contrario no será.)

Spričo dejanskega gospodarskega stanja v Jugoslaviji in njenega finančnega stanja (jugoslovanski zunanji dolg) je smešno tako poveljevanje nekega sistema, ki v praksi ne funkcionira. Kako se morejo ponašati s svojim gospodarstvom, spričo vedno bolj rastoče brezposelnosti, spričo milijonskega delavskega odhoda, ki je v šestdesetih letih rešil končni propast s pošiljanjem težko zasluženih deviz iz tujine. Teoretiški samoupravljanja se ponašajo s tem, da sistem nenehno izpopolnjujejo. V resnici pa je to le obupno iskanje tirnice, po katerih bi sistem pripeljali v stanje, v katerem bi rodil vsaj nekaj pozitivnih sadov. To iskanje pa ustvarja vedno nova protislovja, iz katerih se jugoslovansko vodstvo niti teoretično niti praktično ne more izklopiti.

Vendar moramo buenosairesko zbirko gledati v luči poizkusa vpliva na latinskoameriški svet. In to nam lepo razloži primer Peruja. Tam je 3. oktobra 1968 vojska izvedla državni udar. Revolucionarna vlada je kmalu prišla v gospodarski politiki pod vpliv jugoslovanskih teoretikov. Po obisku Edvarda Kardelja (v maju 1970) se je celotno načrtovanje perujskega gospodarstva usmerjevalo po načelih jugoslovanske samoupravne teorije. V Perú je tudi prišla celotna ekipa (pod vodstvom nekoga Branka Horvata), specializirana v samoupravni teoriji, ki je od tedaj, pa do državnega udara leta 1975, ko je padel Velasco Alvarado, dajala nasvete ter indirektno vodila perujsko gospodarstvo.

Padec Velascove vlade je bil tudi najslabše spričevalo za jugoslovanske strokovnjake in za samoupravljanje samo. Velasco namreč ni padel iz kakih političnih zakulisnih vzrokov, ampak iz enostavnega razloga, ker je celotni proces za vojaško vlado predstavljal hud polom. Novi predsednik, general Morales Bermúdez, je hitro zasukal krmilo

ZGODOVINE NI LAHKO PISATI

Pod tem naslovom je Georg Bole dne 9. marca t. l. v ameriški Titovski Prosveti napisal članek, kjer opisuje prizor, ko dr. Metod Mikuž, uradni pisec zgodovine „narodnoosvobodilnega boja“, opisuje ameriškim turistom težke boje komunistov v številnih slovenskih krajih.

Pisec pravi, da je bil že sam začetek tega pripovedovanja presenetljiv: „Poglejte: ves ta svet, vsa ta Suha krajina, Hinje, Žvirče in vsi ti ljudje ki so v zadnjih letih narodnoosvobodilne borbe igrali tako slabo vlogo, so bili še leta 1942, ko je bilo tod osvobojeno ozemlje, popolnoma naši. Tu so delovali pokrajinski odbori, ki jih jaz štejem za prave zemetke naše samouprave. Ampak zaradi različnih napak so ljudje obrnili pogled na napačno stran.“ Tako je napisano v Prosveti mnenje najvišje zgodovinske avtoritete o tem, kaj se je dogodilo v Suhi krajini tiste čase. Pošteni narod v tem zelo skromnem in od prometa oddaljenem delu naše domovine naj bi bil skraja ves navdušen za rdečo svobodo. Prav tu nastaja težava za pisca, ker mora iztisniti iz takratnih dogodkov v Suhi krajini nekaj, kar ne odgovarja zgodovinski resnici.

Ne le o Suhi krajini ampak širom Slovenije je bilo ljudstvo napram okupatorjem, Italijanom, Nemcem in Madžarom indiferentno, naravnost prevzeto-hladno razpoloženo. Posebno se je ljudem za malo zdelo, da so „prišli pod Laha.“ Edina izjema so bili petokolonci in takratni komunisti, ki so po štajerskem in Gorenjskem do 22. junija navdušeno pozdravljali Nemece in jim ploskali, ko so ti metali v ječe in preko meje slovensko inteligenco, zlasti duhovnike. Vsakdo pa, ki je dajal ljudstvu pobudo in upanje na boljše čase, pa je bil dobrodošel. Begunce, ki so iz po Nemcih zasedenega ozemlja pribežali v takozvano Ljubljansko pokrajino, ki so jo malo obzirneje upravljali Italijani, so bili povsod gostoljubno sprejeti, tudi v Suhi krajini, ki je kljub skopi zemlji vedno premogla kos kruha in skledo jedi za begunca, ne da bi kdo poizvedoval, kdo in kaj je.

Stvar pa se je povsod, posebno pa v Suhi krajini temeljito spremenila po vstopu Rusije v vojno. Takrat so vse podružnice komunizma po svetu dobile iz Moskve ukaz, naj prično boj na življenje in smrti proti vsemu, kar ni v skladu z načrti svetovnega komunizma.

državnega gospodarstva, da je skušal rešiti, kar se je rešiti dalo. Perú namreč ni le v svojem notranjem gospodarstvu prišel v hude škipce (čisto po jugoslovanskem vzorcu) ampak je njegova zavožena ekonomija ogrožala tudi ostale države andskega področja (Perú je članica Andskega gospodarskega pakta), ki so ji enostavno postavile pogoj, ali naj spremeni smer svojega gospodarstva, ali pa naj zapusti Andski pakt.

Jugoslovanski komunisti so s tem izgubili važno oporišče svojim namenom v latinski Ameriki. Prej omenjena zbirka, ki je vsekakor propagandnega značaja, gotovo teži k iskanju novih poizkusnih področij, če že ne z obsežnostjo kot v Peruju, pa vsaj na ravni podjetij, kot npr. pri argentinski SEGBI, katere rezultati, čeprav na drugačni ideološki podlagi, tudi niso ravno v čast samoupravljanju.

Ob koncu se povrnimo še k stavku, ki služi za moto zbirke. „Svet bo samoupraven, ali pa ga ne.“ Spričo rezultatov v Jugoslaviji, spričo perujske izkušnje, zadobi ta bombastični stavek kaj smešen prizvok. Če pa pustimo ob strani gospodarsko plat, pa pogledamo družbene rezultate: nelegalno bogatenje, izkoriščanje tistih, ki so „goraj“ na rovaš tistih, ki so „spodaj“; podkupovanja; korupcije (v Perú je bila administrativna korupcija eden najbolj izstopajočih pojavov), potem ob tej prazni frazi mirne vesti lahko zatrdimo: če naj bi bil svet samoupraven po teh vzorcih, bi se kolo napredka obrnilo za stoletja nazaj.

Takrat je tudi slovenski komunizem začel delovati pod krinko Osvobodilne fronte. Ubogo ljudstvo v Suhi krajini je med prvimi občutilo, kaj je komunizem. Rop, požig, umor je bilo edino, kar so nudili rdeči obupanim ljudem. Zverinski umor idealnega mladega duhovnika in mučeniška smrt narodno zavedne učiteljice je bil uvod v rdeče zločine, ki so končali z načrtnim porušenjem Hinj, Žvirč in drugih naselij samo iz maščevanja, ker so ljudje stoodstotno obrnili hrbet tistim, ki so jim prve mesece okupacije obljubljali svobodo in lepšo bodočnost.

Zgodovine ni težko pisati, kadar hoče kdo pisati resnico, podprto z datumi, kraji, imeni, okoliščinami itd., ki podajo pravo sliko zgodovinskega dogodka. Zgodovino pa je res težko pisati, kadar pisatelj ali ni prijatelj resnice, ali ne pozna dogodka v pravi luči ali pa kadar mu je ukazano, da mora s svojo avtoriteto dati dogodkom, ki so režimu neljubi, tako obliko, da poštenjak postane ali zapeljanec in zločinec, krivec pa je proglašen za junaka.

S tako težavo mora dr. Mikuž pisati ne le zgodovino ljudskega trpljenja v Suhi krajini, ampak vse, kar je v svojih debelih knjigah napisal. Njihove čete, katerim sicer nihče ne očita, da bi bili mehkužni, ali da bi ne bilo korajžnih ljudi med njimi, so štiri leta begale iz kraja v kraj, preganjanje po junaških branilih narodnih gvetinj, a so končno lahko mirno zasedle slovensko ozemlje, prodano v Jalti rdečemu komunizmu. To storijo mora komunistični zgodovinar svetu pokazati v obliki, ki je daleč od resnice: kot junaško, vedno zmagovito borbo proti okupatorjem in proti „narodnim izdajalcem“, ki so branili svojo zemljo. To je res težka, nevaležna vloga.

Naša naloga je, da takemu neresničnemu pisanju o takozvani „osvobodilni borbi“ povemo resnico. Še je med nami mnogo živih prič, ki poznajo dogodke onih dni ne le v Suhi krajini, ampak tudi mnogokje drugod. Nekateri kraji že imajo napisano resnično zgodovino svojega trpljenja, nekaj takih opisov je že v tisku, drugi se pripravljajo. Le na ta način nam je dano, da potem, ko živih prič ne bo več, ostane za bodoče čase tiskana beseda, ki bo nekaj nepristranskim zgodovinarjem dala dovolj dokazov, da je v „zgodovinah“, ki opisujejo uradno dogodke onih dni, vse prej kot resnica.

Zgodovina Suhe krajine in njenega trpljenja v tistih strašnih dneh je najjasnejši dokaz, kako so komunisti na ozemlju, kjer so bili dogo časa popolni gospodarji, doživeli polom, tako, da so v svoji zbesnelosti izravnavali suhokrajinske vasi z zemljo.

A. J.

Goriška in Primorska

Slovenska skupnost in parlamentarne volitve

Na posvetovanju v Jamljah se je 8. maja Slovenska skupnost odločila, da se bo na parlamentarnih italijanskih volitvah predstavila prvič s svojimi listami v deželi Furlanija-Juljska krajina. Te volitve bodo 20. junija 1976. Po tej odločitvi bo dana možnost glasovanja za slovensko listo tudi rojakom v videmski pokrajini.

Slovenci so v deželi Furlanija-Juljska krajina razdeljeni na več volilnih okrožij, ki niso enaka za volitev senatorjev in poslancev. Za poslansko zbornico sta dve okrožji: eno obsega pokrajine Gorica, Videm, Porderon in Belluno (ta zadnja pokrajina je že v deželi Veneto), drugo pa obsega tržaško pokrajino. Za senat pa je spet drugačna delitev: Trst predstavlja dva senatna kolegija, Gorica enega, štirje pa so za ostale dele dežele. Kolegij v Čedadu pride v poštev za Beneške Slovence, za Kanalsko dolino pa kolegij v Tolmeču.

Ta sklep Slovenske skupnosti je zgodovinskega pomena. Res so tržaški Slovenci na volitvah leta 1968 postavili

La hora de la esperanza

En oportunidad de celebrarse un nuevo aniversario de la gesta patria del 25 de mayo, el presidente de la Nación, teniente general Jorge Rafael Videla, dirigió un mensaje a todo el país, en el cual habló del proceso nacional que encabezan las Fuerzas Armadas. Afirmó que el gobierno se ejercerá para todos, pero también con el concurso de todos para el bien común. En la parte final de su alocución, expresó:

“Decíamos que esta es la hora de la verdad. La verdad no siempre es simpática; a veces resulta dolorosa. Por eso podemos decir hoy que es también la hora del sacrificio, porque no se concibe progreso sin esfuerzo y así lo establece el precepto bíblico que dice: ‘ganarás el pan con el sudor de tu frente’.

“Es nuestro deseo que sea también esta la hora de la esperanza; de una esperanza inspirada en la fe, fe en los valores tradicionales que hacen a la esencia del ser nacional; fe en nuestra potencialidad como nación, fe en hombre argentino.

“Por eso, al conmemorar una vez más la gesta de Mayo, que es un poco como conmemorar el nacimiento de la gran hazaña de nuestra libertad, pido a Dios Nuestro Señor que nos ilumine, para que el sano y legítimo orgullo argentino esté presente en todas las acciones de todos los días de cada uno de los argentinos.

Que así sea”.

Nova ofenziva na koroške Slovence

Etnocid po znizani ceni

V četrtek, 6. maja, se je na Dunaju mudila delegacija osrednjih organizacij koroških Slovencev, da se je pogovorila s forumom strokovnjakov o problemih izpolnitve državne pogodbe. Delegacijo so sestavljali dr. Matevž Grilec, dipl. jurist Filip Warasch, dr. Franci Zwitter in dr. Gustl Malle. Še pred tem pa sta osrednji organizaciji odposlali na Dunaj svoje stališče k osnutku zakona o narodnostnih skupnostih.

Stališče osrednjih organizacij je za uradniške in politične očete tega zakonskega osnutka porazno: Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij sta prišli do spoznanja, da pričujoči osnutek ne le pomeni nikakršno izpolnitev katere koli točke člena 7 državne pogodbe, ampak v mnogokaterih primerih celo črtanje tozadevnih določil, brez nadomestnih predlogov. Ali domače povedano: še malenkosti, ki jih je manjšina doslej imela, ji hočejo vzeti.

Stališče osrednjih organizacij je zelo obširno: na 35 straneh sta NKS in ZSO obrazložila svojo odklonilno držo do tega osnutka in jo utemeljila, hkrati pa tudi predlagala, kako naj dejansko izgleda učinkovita manjšinska zaščita.

Omenimo, da dotični osnutek postavlja za temelj neko potrebo po ljudskem štetju oz. potrebo po uradnih statističnih popreševanjih glede številčne moči narodne skupnosti. Osnutek napravi manjšinske pravice odvisne od določenega števila oz. moči pripadnikov manjšine ter sploh izlušči pravice po-

polnoma iz naselitvenega prostora narodne skupnosti.

Poceni etnocid

V zvezi z naporji za izvedbo preštovanja s strani večinskega naroda, so predstavniki treh, v deželnem zboru in parlamentu zastopanih strank, 29. aprila na Dunaju iznašli novo ime za ugotavljanje manjšine. Ker so zastopniki statističnega centralnega urada dva dni poprej razblinili sanje zastopnikov koroških strank s tem, da so rekli, da štetje ni preveč hitro izvedljivo, da traja priprava štetja 14 mesecev in izvrednotenje štetja tudi ni izvedljivo iz enega dneva v drugega, poleg tega pa zadeva stane najmanj 130 milijonov, so zastopniki strank predlagali izvedbo ugotavljanja istočasno s tako imenovanim popisom personalnega stanja. Ta popis se vrši vsaki dve leti in naj bi služil zbiranju podatkov za obdavčenje.

Za koroške Slovence, pa tudi za druge trezno opazovalce pa ta čudna ideja ne pomeni ničesar drugega kot prelivanje znanega skvarjenega preštevalnega vina v nove mehove. Ugotavljanje hočejo stranke izvršiti — vseno pod katerim imenom. Ideja ugotavljanja pa je ostala ista: šele če se bo nabralo dosti Slovencev, ki se upajo svojo narodnost tudi izpovedati, bodo v svojih zaselkih dobili pravico. Tako torej pomeni popis personalnega stanja še nadalje etnocid — tokrat po znizani ceni.

Sodna „pravica“ proti Slovincem

Vzdružje, v katerem se morajo koroški Slovenci boriti za svoje pravice najlepše ponazorijo trije sodni procesi, ki so se odvijali zadnje dni v aprilu, in na katerih so trikrat dobili prav sovražniki Slovencev. Da to ni gol slučaj, je za to poskrbel celovski okrajni sodnik dr. Kaiser, ki je sam dokazal absurd: z isto utemeljitvijo, s katero je v prvem postopku obsodil odgovornega uradnika „Našega tednika“, je v drugem procesu, ki se je pričel pet minut potem, oprostil odgovornega urednika „Ruf der Heimat“. V procesu, ki so ga profesorji Slovenske gimnazije naperili proti šefu Heimatdiensta dr. Feldnerju glede table „Velik strup — Slovenska gimnazija v Celovcu“, pa je dan poprej prizivno sodišče ponovno oprostilo Feldnerja, hkrati pa položilo temelj za oprostitev odgovornega urednika VZ Pusta in organizacijskega vodjo Heimatdiensta Stouraca, ki se bosta morala pred istim sodiščem v kratkem zagovarjati.

Zanimivo pri prvem izmed postopkov, v katerem je bil obsojen „Naš Tednik“ je to, da sta tožbo sprožila šef Heimatdiensta in pa gosposvetski župnik Mucher. Temu ni zadostovalo, da je pred sodišče hotel spraviti svoje duhovne sobrate (tožbo je potem umaknil pod hudim pritiskom cerkvenih krogov), temveč je potem še tožil glasilo NSKS, ki je misli iz njegove pridige 29. junija lanskega leta v Vemberku označilo kot nemškoovinskišne

(Nad. na 2. str.)

PAVEL VI. IN VOLITVE V ITALIJI

HUDA KOMUNISTIČNA REAKCIJA

Na italijanski škofovski konferenci, ki je pred kratkim zasedala v Rimu, se je papež Pavel VI. v nagovoru na zbrane škofo direktno dotaknil bližajočih se splošnih volitev v Italiji in pozval italijanske katoličane, naj ne glasujejo za komunistično partijo. Pavel VI. je dobesečno dejal:

„Ni dovoljeno izogniti se volilni dolžnosti, kadar gre za izpovedovanje vere v neodrekljive vrednote in načela, tudi če je mogoče debatirati o tem, ali so prikazani pravilno ali ne...“

Papež Pavel VI. je nadalje izjavil: „Kakor se katoličani ne morejo izogniti dolžnosti voliti, prav tako ne smejo opuščati izpolnjevanja svojih državljskih, moralnih, družbenih in verskih dolžnosti, niti ni dovoljeno, da se zlasti v javnosti pridružujejo političnim tokovom, ki radikalno nasprotujejo našemu načinu življenja.“

Pavel VI. je direktno omenil tudi marksistično doktrino, za katero je dejal, da je „kljub nekaterim drugačnim izjavam, protiverska, proticerkvena in v končni analizi, protičloveška.“

Papeževe izjave so povzročile v italijanskem socialističnem, komunističnem in republikanskem tisku hudo reakcijo.

Najbolj strupen odpor proti papeževim izjavam je objavilo socialistično glasilo Avanti, ki je med drugim zapisalo: „Kaj bodo mislili katoliški verniki, ko vidijo Petrovega naslednika,

Kristusovega namestnika na zemlji, duhovnega vodjo milijonov katoličanov vreči se v volilni boj suverene države, z vsemi značilnostmi političnega mitinga in se celo drzniti nakazati, katero stranjo naj volijo?“

Partijsko glasilo L'Unità je bilo bolj umirjeno, da bi partija na vsak način ohranila svoj „katolicizmu ne nasprotni“ obraz in je zapisalo: „Preseneča nas, da je sv. sedež znova začel vmešavati se z opozorili in zahtevami. Te izjave toliko bolj presenečajo, ker prihaja do njih, kadar gre za volitve v Italiji, ne pa kadar so volitve v drugih državah.“

Opazovalci ugotavljajo, da se je sedaj prvič po smrti papeža Pija XII., ki je vedno in povsod odkrito nastopal proti komunizmu in vsem ostalim -izmom, zgodilo, da je papež povsem odločno nastopil proti komunizmu. Italijansko partijo je najbolj udaril, ko je tudi izjavil, da „je tako po ideoloških kakor po zgodovinskih razlogih v totalnem nasprotju z našim konceptom življenja.“

Opazovalci pa tudi ugotavljajo, da je L'Unità povedala bridko resnico, ko je zapisala, da Vatikan daje izjave (proti komunizmu), „kadar gre za volitve v Italiji, ne pa, kadar so volitve v drugih državah.“

Isti opazovalci pa tudi ugotavljajo, da so ravno socialisti zadnji poklicani, ki bi mogli soditi pravilnost ali nepravilnost papeževih odločitev in nastopov.

NATO opozarja ZSSR

AMERIŠKA ZUNANJA POLITIKA NESPREMENLJIVA

V Švedski prestolnici Oslo je minuli petek končalo redno zasedanje zunanjih ministrov NATO, na katerem so razpravljali predvsem o najnovejšem sovjetskem ekspanzionizmu.

V zaključnem 1500 besed obsegačem dokumentu zunanji ministri NATO opozarjajo ZSSR, da „njeno čezmerno oboroževanje in njeni vojaški nastopi izven evropske celine postavljajo v nevarnost odjugo med vzhodnim in zahodnim blokom.“

Zunanji ministri nadalje izjavljajo, da „more resnična odjuga trajati samo tako dolgo, dokler se bodo države vzdrževale ekspanzionizma in ohranjale medsebojne odnose. Ni mogoče misliti na potrebno zaupanje med Vzhodom in Zahodom, če se izogibljemo napetostim in krizam v Evropi, na drugih delih sveta pa se jih povzroča,“ ugotavlja dokument.

Neprestano naraščanje sovjetskega oboroževanja „preko navideznih obrambnih potreb“ in sovjetska intervencija v državljanski vojni v Angoli sta bili dve najvažnejši vprašanji, s katerima so se bavili zunanji ministri na tem zasedanju NATO. Obdelali so tudi problem „ribje vojne“ med Dansko in Anglijo,

ki se bliža rešitvi, dalje možnost komunistične pograbitve oblasti v Italiji ter vprašanje grško-turške napetosti zaradi Cipra.

Zunanji ministri so razpravljali tudi o bližajočih se predsedniških volitvah v ZDA. Ob tem problemu je Kissinger izjavil, da se ameriška zunanja politika po teh volitvah v glavnih smereh ne bo spremenila.

Med debato o problemih v zahodnih demokracijah se je Kissinger odkrito dotaknil vprašanja italijanskih komunistov, nakar ga je glavni tajnik NATO Luns opozoril na „dogovor“, da se o Italiji ne bo direktno razpravljalo. Zato v zaključnem dokumentu zunanji ministri Italijo omenjajo le indirektno, ko med drugim pravijo, da „znova potrjujejo pripadnost svojih držav demokratskim načelom, spoštovanje človečanskih pravic, pravičnosti in družbenega napredka, ki tvorijo podlago NATO organizaciji in na kateri slonijo njihove ustanove in oblika življenja.“

Zunanji ministri izražajo tudi zaupanje, da „bodo naše vlade, opre na zgornja načela, znale in mogle prebroditi svoje sedanje in bodoče probleme.“

Opazovalci ugotavljajo, da niti ZDA

Mednarodni teden

SOLZENICIN je obtožil sovjetsko tajno policijo, da je ponaredila neko njegovo pismo, z namenom, da bi dokazala, da je vohunil svoje sotrpine v sovjetskem koncentracijskem taborišču leta 1952. Kopijo omenjenega pisma mu je prinesel neki švicarski časnikar.

KOROŠKA

(Nad. s 1. str.)

in rasistične. Kot smo že omenili, je sodnik z istim argumentom obsodil urednika NT, v sličnem procesu pa z istim argumentom oprostil nemškega urednika in tako svojo sodbo postavil na absurd.

Preševanje — pritisk na človekovo vest

8. maja je ljubljanski nadškof in metropolit dr. Jožef Pogačnik sprejel urednike avstrijskih verskih listov iz Celovca, Gradca, Železna, Dunaja, St. Poltne, Linza, Salzburga, Innsbrucka. Samo zastopnik verskega lista škofije Feldkirch (Vorarlberg) je bil zadržan. Urednike listov, ki izhajajo v skupni nakladi čez 400.000 izvodov, je nadškof Pogačnik najprej tople pozdravil in jim zaželel prijetno bivanje pri nas. Nato je poudaril važnost verskega tiska v današnjem času pri oblikovanju javnega mnenja v Cerkvi in o Cerkvi.

V nadaljevanju svojega govora se je nadškof zavzel za pravice naše narodne manjšine in dobesečno dejal: „Pri vas zdaj mnogo govorite o manjšinah. Vaši škofje niso molčali. Pri zadnjem zasedanju v začetku aprila so glasno povedali, da imajo manjšine pravico do obstoja in do narodnostnega, kulturnega in gospodarskega razvoja. Zdaj se pri vas mnogo govori o takoiimenovanem preševanju posebne vrste na Koroškem. Po mojem mnenju je tudi pastoralno vprašanje. Preševanje bi pomenilo izvajati pritisk na človekovo vest in prepričanje in bi se lahko zlorabilo kot sredstvo zastraševanja. Zato je lahko razumeti, zakaj Slovenci na Koroškem v imenu svobode odločno nastopajo proti preševanju posebne vrste. Veseli me, da je v Avstriji mnogo katoličanov, posebno še med mladino, ki so istega mnenja. Lepo vas prosim, da v tako kočljivem vprašanju, kakor je vprašanje manjšin, pišete zares objektivno. Kjer igrajo vlogo čustva in samoljubne želje, ne more priti do miru sprave med narodi. Koroška škofijska sinoda je postavila krščanska načela, ki morejo in morajo biti vsem kazipot.“

niti Zahodna Evropa nočejo v sedanjem trenutku odločno preiti v protinapad proti Moskvi, kljub temu, da je ZSSR s svojim blokom sredi izvrševanja svojih imperialističnih ciljev po vseh delih sveta.

Moje delo je knjiga ljubezni — odpri jo, domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sin! Dal sem ti, kar sem imel; če je bilo veliko ali malo — Bog je delil, Bog razsodi. Dal sem ti svoje srce in razum, svojo fantazijo in svojo besedo. Dal sem ti svoje življenje — kaj bi ti še dal?

Ivan Cankar, Bela krizantema

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Praznovanje 25. maja, argentinskega državnega praznika, je letos sovpadalo z rokom dveh mesecev, kar so argentinske oborožene sile prevzele oblast in pričele dobo narodne obnove. Zato je javnost z zanimanjem pričakovala govor predsednika države, generala Videla, ki naj bi nekako programatično orisal delo vlade oboroženih sil.

Vsebinska predsednikovega govora ni bila novost. General Videla je tudi to pot orisal položaj, v katerem se je nahajala država pred vojaškim udarom, nato pa nakazal že storjene poteze zlasti na gospodarskem in socialnem polju. Znova je svaril pred prevelikim optimizmom: narod bo moral doprinesiti še mnogo žrtev, predno bo državo izpeljal iz dosedanjega stanja. Največja sprememba pa, ki jo iščejo oborožene sile, je moralnega in političnega značaja. In v tem smislu je predsednik zadržil, da ko bo nastala dovolj široka idejna struja, katere nameni bodo sovpadali s cilji, ki si jih je nadala vlada oboroženih sil, tedaj bodo te smale.

AMERIŠKI ZUN. MINISTER KISSINGER je objavil, da namerava odstopiti kot zunanji minister po letošnjih jesenskih predsedniških volitvah v ZDA. Kissinger je dal to izjavo, da bi pomagal predsedniku Fordu v njegovih volilnih naporih za imenovanje v republikanski stranki in za zmago na volitvah. Kissingerjeva zunanje politična zvezda je namreč tako na ameriškem kakor na svetovnem političnem nebu zadnje mesece močno zatemnela, za kar so poskrbeli tako Sovjeti kakor Fordov republikanski tekmeč Reagan.

KANADA je Indiji ustavila dobavo nuklearnega materiala za njene atomske reaktorje, ker je dobavljeni material deloma uporabila za izdelavo svoje atomske bombe. Indija protestira proti tej kanadski odločitvi, bila pa je Indija tista, ki je kršila dogovor o izključno miroljubni uporabi nuklearnega materiala.

NOV VOHUNSKI ŠKANDAL je nastal v Zahodni Nemčiji, ko je policija odkrila, da glavna tajnica bonnskega zunanega ministrstva 35-letna Helge Berger vohuni za Vzhodno Nemčijo. Njen stični vzhodnonemški agent si je nadel ime 40-letnega slikarja Klause Woehlerja, ki pa živi v Novi Zelandiji. Policija ugotavlja, da je v Zahodni Evropi zadnja leta Zahodna Nemčija najbolj izostavljena ali priključena sovjetski špijonaži.

trale, da so izpolnile zgodovinski kompromis; ko bo ta participacija (soudeležba) popolna, tedaj se bodo oborožene sile vrnile k svojim naravnim funkcijam. Tako je zatrjeval general Videla.

Sploh je v raznih ukrepih vlade videti namen, postaviti gibanju oboroženih sil neko politično podlago. Morda je v vladi prisotna zavest, da se je revolucija pod vodstvom generala Onganija, v letih 1966—1969 izjalovila prav zaradi pomanjkanja politične podlage. Sedanja vlada to išče prvič s tem, da ne preganja vodij političnih strank. Prav nasprotno: nekaterim izmed njih je celo ponudila poslaniška mesta (na primer socialdemokrati Ghioldiju in radikali Hidalgo Solá). Še vidnejše je to iskanje stikov z osebnostmi, ki so bile povezane z raznimi političnimi strankami na provincijski ravni. Določeni funkcionarji izhajajo iz civilnih krogov s kaj različno politično orientacijo. To se še bolj pozna na občinskih nivojih. Smernice v tem smislu so izšle iz samega predsedništva države, kjer so bili dani tudi pogoji, ki jih morajo imeti ti civilisti v uradnih funkcijah: poštenost in sposobnost, ne glede na politično opredelitev.

V začetku tega meseca je bilo na področju notranjega ministrstva organizirano tudi novo podtajništvo „Institucionalnih problemov.“ Njega namen naj bi bil „vedeti, kakšna je argentinska politična miselnost.“ Opazovalci menijo, da bo naloga tega vladnega organa pripraviti, preučiti položaj in pripraviti vse potrebno za novo politično organizacijo države, ki jo bodo spravili v tek v primernem trenutku. Kakšna pa naj bi ta nova politična organizacija bila, to pa danes še nikomur ni jasno.

Kar se tiče gospodarskega položaja, je opaziti neko zboljšanje. Inflacija se je pričela ustavljati. Vendar bodo posledice hude krize vidne še dolgo (npr. pettedensko prenehanje delovanja Fordove avtomobilске tovarne). Prav tako je refinanciacija zunanjega dolga le trenuten uspeh: ta dolg bo treba prej ali slej poravnati. Prihodnji meseci bodo težki, a trdo bo treba delati mnogo let. K zvišanju proizvodnje teži tudi krepko skrčenje državnih in gremialnih praznikov, ki jo pripravlja vlada.

Govorice o nasprotnih pozicijah v osrčju oboroženih sil so se polegale, medtem ko počasi a vztrajno napreduje sodni postopek zoper bivšo predsednico države in druge vladne funkcionarje peronistične vlade.

O Adamičevem govoru 14. novembra 1943

III.

Cleveland, O. — Nadaljevanje Adamičevega govora: „Jaz sem za to, da cela vlada v izgnanstvu ostane stalno — za zmeraj — v izgnanstvu. To bi bil največji blagoslov, ki si ga moremo misliti za stari kraj — in danes vam obljubim, da bom storil, kar morem, da se ti ljudje in njih plačanci in podrepaniki ne vrnejo v domovino in ako se vrnejo, ne ostanejo tam živi, ako se ne bodo mogli opravičiti pred revolucionarnim slovenskim in jugoslovanskim narodom. To vam obljubim in prisežem — ako mi bo Bog dal zdravje za par let.“

Kaj naj človek po preteku dvaintridesetih let k temu dostavi? — Omenjenega ministra Franceta Snoja sem po prihodu v Cleveland parkrat osebno srečal. Na mene, pa tudi na druge, celo na Etbina Kristana, je naredil vtis poštenega, simpatičnega človeka, ki mu je bilo zelo do tega, da pomaga po teptani domovini do zmage. Kakšno vlogo je igral, se pa vidi iz Adamičevih besed (glej v zadnji številki). Vidi se, da je bil pravilno informiran o taktičnih partizanskih dejanjih in je tako tudi obveščal ameriško vlado. Ker pa je imel Adamič s predstavniki ameriške vlade boljše zveze kot Snoj, je lahko videl „tisti dokument“, oziroma Snojeva poročila in storil vse, da je partizane prikazal kot zaveznike, ki se z Ameriko bore proti Osi. Ostane pa dejstvo, da sta oba slovenska predstavnika

ka v vladi storila vse, da prikazata resnično stanje med vojno v Sloveniji. Da nista uspela prepričati odgovornih, je kriva moč komunistične propagande, ki jo je v Ameriki vodil Adamič!

Vračam se k organizaciji SANS-a. Zdi se mi, da je bil prvi, ki je postal pozoren na Adamičevo delovanje, p. Bernard Ambrožič. O tem je tudi obvestil katoliško opredeljene Slovence in prva sta iz SANS-a izstopila župnik slovenske fare sv. Lovrenca rev. John Oman in p. Aleksander Urankar OFM, znani literarni delavec. Podala sta o stavko, kateri je kmalu sledilo še 12 članov(ic), iz širšega odbora 40-tih. Ostalih dolgo časa ni bilo mogoče prepričati in so tako bili „koristna budala“, ki so pomagali vleči voz Adamičevi propagandi.

Zato je bil sklican ta shod 14. novembra 1943 v SND, kot omenja A. Vatro Gril „največji shod v zgodovini SANS-a“. Z močnim člankom v Enakopravnosti in aktivnim sodelovanjem podružnice SANS-a in njenega predsednika Leopolda Kušlana se je zgodilo, da je bila dvorana Doma nabito polna, glavni govornik je bil Louis Adamič. Že sem navedel nekaj izvlečkov iz tega, sedaj ponatisnjene govora. Najbolj sporno vprašanje je nastalo ob članku: „Smrt pred cerkvijo“, ki ga je napisal Adamič za časopis Harper's septembra 1943. Isti spis je bil ponatisnjen tudi v njegovi knjigi „Moja rojstna deže-

la.“ To je dalo povod važni seji SANS-a v Chicagu 8. januarja. Natisnjenja je bila brošura „Ali bo Slovenija sovjetoizirana?“ (Odgovor, Louis Adamič), kjer so bili članki iz Ameriške Domovine prevedeni v angleščino (72 strani). Tam so odlomki iz Adamičevega dela „My Native Land“ in jih tu nekaj navajam:

„Mislim, da je večina prebivalstva, ki tvori jugoslovansko Osvobodilno fronto... željna in pripravljena na sovjetoizacijo...“

„Stalin je zmožen zahtevati takojšnjo sovjetoizacijo vse Vzhodne Evrope in možno je, da bo ta cilj dosegel. Večina slovanskega prebivalstva na področju bo za to. V takih okoliščinah bom tudi jaz.“

Te besede iz Adamičeve knjige so bile citirane v Plain Dealerju in Spancer O. Irwin pripominja: „Hoče naenkrat posredovati Amerikancem, ki jim (Adamič) ni sumljiv, več napačnih informacij in propagande, kot jo lahko prebavijo v enem mesecu.“

Kdor je hotel, je lahko videl, da se je s to izjavo prelomila enotnost sodelovanja. Ne samo duhovniki, ki že zavoljo svojega poklica ne bi mogli sodelovati po takih izjavah Louisa Adamiča s SANS-om, ki je bolj in bolj jasno kazal, da se žene za komunistična načela, ampak tudi vsak pošten ameriškanski državljan, ki prav pojmuje demokracijo, bi ne mogel z Adamičem soglašati. Saj se je vendar na kongresu toliko poudarjalo, da hočemo za Slovenijo tako svobodo kot jo imamo tu! Saj

je Etbina Kristan sam izjavil „Demokracija zahteva vlado, ki ne obstaja samo iz ene stranke.“ Da sta stopila iz izvršnega odbora SANS-a, je povzročil Adamič. Brošura „Shall Slovenia be Sovietized“ in „My Native Land“ sta polni laži za njegovo propagando. Danes, ko je to že preteklost, spoznavamo, koliko zla je povzročil!

V govoru Adamič tudi omenja: „Nisem se vam še zahvalil za izvolitev za častnega predsednika. Menda je to zato, ker ne verujem v čast in častitev, kajti verujem v demokracijo. Ali mogoče je, da oni, ki so me izvolili, imajo druge pojme o tem: Moja demokracija dovoljuje različne pojme...“ Pri tem stavku sem postal pozoren. Če so fraze, besede, ki pomenijo vsakemu nekaj drugega, potem je to strašna zmeda. Tako istovetimo totalitarno vlado diktature (enostrankarsko) s primerom ameriškega sistema svobodnih volitev več strank. Morda pozna tudi Adamičeva matematika več pojmov, da bi znal po potrebi narediti iz dva in ena štiri! Pri nas tudi najbolj „nazadnjaški“ razločujemo med totalitarizmom, ki ga izpovedujejo komunizem, nacizem, fašizem, in demokracijo, ki je en sam pojem. Čudna mora biti tista demokracija, v katero veruje Adamič, ko pravi, da dovoljuje različne pojme...

Adamič: „Zadnje tri mesece se je delo v Združenem odboru noč in dan in zdaj pred vami stojim precej utrujen... a tudi nekako zadovoljen in ponosen. Delalo se je — garalo se je — ali ne zaman. Pred tremi meseci, kar se tiče Slovenije in Jugoslavi-

vije, je vladala laž. Meseca avgusta in še kasneje je ameriško in sploh svetovno časopisje večinoma pisalo o laži-heroju Mihajloviću in njegovih četnikih. Zadnja dva meseca se je to čisto spremenilo. Zdaj se ne laže več. Luč resnice je pognala laž v temno podganjo luknjo, kamor spada.“

Dobro mi je v spominu, ko smo brali o Mihajlovičevih podvigih proti Hitlerju. Slavila ga je tudi Enakopravnost. Na avto so pritrili veliko Mihajlovičevih sliko in se tako vozili po Superior Ave. Ali je bil tedaj urednik Vatro Grill v tem avtomobilu, tega ne vem. Priznanje so dali heroju, za kar so o njem vedeli, dokler ni nastopila nova zvezda Jože Broz-Tito, o komur se do Hitlerjeve invazije v Rusijo sploh ni vedelo, da nekje na zemlji živi. Šele, ko se je ta „komet“ pojavil, se je mnenje čez noč (po vetru) zasukalo. Tedaj se je seveda razglasilo, da je Enakopravnost pomotoma slavila in častila Mihajloviča kot heroja, pa je bil navaden „lump.“ Adamičev uspeh je bil viden. Nikjer nisem videl, da bi se bil kdo pohujševal nad dejstvom, da sta bila Stalin (komunizem) in Hitler (nacizem) celota, ki sta bila oba enako odgovorna za začetek druge svetovne vojne, ki je svetu prizadela toliko gorja. Zelo dvomljivo je, če bi tisto — kar je Stalin imenoval „zacementirano“ zavezništvo, ostalo, da se ni „razhrebalo“, če bi se Jože Broz-Tito na obzoru prikazal? Saj ostane dejstvo: „Ko je bila Rusija napadena, smo šli v hoste.“ (Iz pisma komunista).

Timotej

Novice iz Slovenije

MARIBOR — Stalna konferenca mest Jugoslavije je na dvodnevnem zasedanju v Mariboru razpravljala 6. maja v glavnem o pomanjkanju stanovanj. Ugotovili so, da v Jugoslaviji trenutno primanjkuje nad pol milijona stanovanj. Povedali so tudi, da imajo v širšem načrtu petih let namen zgraditi 350.000 stanovanj v družbenem sektorju, predvsem v stanovanjskih blokih v mestih, zasebniki pa bodo zgradili v istem razdobju kakih 470.000 stanovanj. V zadnjih letih so zasebniki gradili dve tretjini skupne stanovanje gradnje.

LJUBLJANA — Slikar čoro Skodlar je napravil novo podobo Ivana Cankarja ob pisateljevi stoletnici rojstva. Sliko je upodobil po fotografiji iz leta 1915, ko se je Cankar vrnil iz Judenburga v Ljubljano. Tedaj so ga avstrijske vojaške oblasti spoznale za bolnega in mu dovolile povratek v Ljubljano. Po vrnitvi ga je fotografiral Fran Vesel na svojem stanovanju Komenskega ulica 8, kjer so sedaj prostori Društva slovenskih likovnih umetnikov.

LJUBLJANA — V Moderni galeriji v Ljubljani so 6. maja v vseh zgornjih prostorih odprli retrospektivno razstavo del Franceta Mihelića. Razstavljenih je nad 300 del. Razstavo so uredili slikar sam, Melita Stetova in Zoran Kržišnik.

KRŠKO — V galeriji „Krško“ so 7. maja odprli razstavo krajin, portretov in tihožitij akademskega slikarja Viktorja Povšeta. V katalogu razstavljenih del je spremno besedo napisal profesor in slikar Marijan Tršar.

MARIBOR — Mariborska opera je za zadnjo premiero v letošnji sezoni postavila na oder Donizettijevo komično opero „Don Pasquale“. V glavni vlogi je kot gost nastopil basist Ladko Korošec.

NOVO MESTO — Amatersko gledališče iz Novega mesta je pripravilo kriminalko Agathe Christie „Mišolovka“. Amaterji so se s to kriminalko kar dvakrat predstavili pred domačo publiko. Delo je režiral domači režiser Riko Urh.

LJUBLJANA — Poljanska gimnazija se pripravlja na proslavo sedemdesetletnice v sedanji stavbi. Gimnazijo so začeli graditi leta 1906, pouk pa se je v njej začel oktobra 1907.

NOVO MESTO — Na Javorovici, vasici na Gorjancih so 9. maja imeli spominsko slovesnost pred mendo 2000 ljudmi. Spominjali so se boja 16. maja

1944, ko je na tem kraju padlo več kot 100 partizanov Cankarjeve brigade.

LJUBLJANA — Kljub povpraševanju po ajdi, je je v Sloveniji vedno manj. Ajda je občutljiva za mrz, zato postopoma zmanjšujejo setvene površine. Leta 1939 je bila ajda v Sloveniji na petem mestu za pšenico, krompirjem, koruzo in ržjo: zasejanih je bilo z ajdo tedaj 39.000 hektarjev. Leta 1974 pa so ajdo sejali le še na 2465 hektarjih.

LJUBLJANA — Vlada v Ljubljani je 10. maja razpravljala na posebni seji, ki so se je udeležili tudi predstavniki Rdečega križa in drugih organizacij, o posledicah in ukrepih, ki so bili narejeni za ublažitev posledic potresa 6. maja. Ta potres, katerega epicenter je bil, kot smo že poročali, v bližini Vidma na italijanski strani, je hudo prizadel tudi Tolminko in Posočje. Vlada je pozvala ob tej priliki, naj bi podjetja in druge delovne organizacije prispevale v solidarnostni sklad „sredstva iz enodnevnega osebnega dohodka.“

Umrli so od 29. aprila do 6. maja 1976:

LJUBLJANA: Frančiška Kren, r. Tauffer; Meta Marsel r. Potrato; Ivan Horvat; Ivana Spitzer (87); Stane Ogrinc, str. teh.; Vera Koman (62); Otmar Drešle, slikar-grafik; Franc Maček, biv. gostilničar; Dragica Oven r. Gričar, up.; Milica Reisner r. Virant; Ciril Kadunc, geodetski risar. Irma Zavrnšek r. Mollon (84); Lucija Jordan; Marija Bajde r. Štembal (70); Angela Pahor, uč. v p.; Viktorija Vesel r. Herksel (89); Jožefina Šrems Spindler, (76).

RAZNI KRAJI: Marta Puš r. Sušnik, Radohova vas; Milan Dolenc, up.; Brežice; Matilda Zabret r. Valjavec, Kranj; inž. Anton Urbanija, združni revizor, Šentvid pri Lukovici. Ludvik Uršič, šofer, Ajdovščina; Stana Komie r. Lenardič, babica, Blejska Dobrava; Ana Galunder r. Sršen (84), Veržej; Ana Arh r. Simončič, Leskovec pri Krškem; Anton Dimnik, šofer v p., Sneberje; Franc Laznik, up., Trbovlje; Alojzija Sever r. Zerovnik, (83), Kozarje; Rozalija Rajar r. Biderman, Dol pri Hrastniku; Barbka Lukšič r. Ahacič, Novo mesto. Jože Miklavč, komerc. sv., Borovnica; Judita Novak r. Pavlič, bivša prvakinja Slovenije v namiznem tenisu, Jesenice; Ciril Močnik, up., Tržič; Marija Burger r. Jagodič (75), Žerje; Lavrencija Kokal, uč. v p., Maribor; Anton Vergot, rez. kap., Metlika; Ivan Zvegljč, kovač, Zabukovje pri Sevnici; Ivanka Slovaš r. Škof (70), Dolnice; Ignacij Tratnik, sodnik v p., Teharje pri Celju. Magda Židan r. Gregorec, Novo mesto; Franc Kuhar, mizar, Vižmarje; Ivan Pečnikar (88), gostilničar, Št. Jakob ob Savi; Ivan Čemažar, zabavica; Stane Možek, pos., Ig; Stanko Udovič, up., Jelšane; Tončka Novak, Brezovica; Alojz Snedič, Predoslje.

Novi volilni zakon v ZDA

(Dopis iz New Yorka)

Usodne posledice svetovno razbojnane afere Watergate, ki so izsilile v avgustu 1974 odstop predsednika Nixona, so nagnile kongres v Washingtonu, da je kmalu po tem odstopu pripravil, predebatiral in končno sprejel poseben zakon o volitvah v ZDA. Očividni namen zakona je bil odločiti omejiti vpliv in moč bogatih krogov, da s svojimi dostikrat velikimi denarnimi prispevki pomagajo k izvolitvi predsednika in članov kongresa, ki jih oni hočejo imeti v Washingtonu ter na ta način izkrivljajo in korumpirajo volilni proces.

Zakon je postavil točne meje glede volilnih prispevkov, določil, da dobivajo predsedniški kandidati ustrezne zneske za volivno kampanjo iz federalnega zaklada in postavil posebno volivno komisijo za nakazovanje teh zneskov in za celotno kontrolo nad volivnim razvojem. Štiri člane te komisije imenuje kongres, dva pa predsednik; prvi si je pridržal tudi vrhovno nadzorstvo nad poslovanjem komisije in s tem jasno naznačil, da hoče poleg predsednika imeti odločilno besedo tudi kongres. Zakon je stopil v veljavo že konec leta 1974.

Gotovim petičnim krogom pa ni bil prav nič všeč. Zato so proti njemu vložili pritožbo na najvišje federalno sodišče, ki je spoznalo imenovanje članov volivne komisije po kongresu kot protiuslavno (unconstitutional) dejanje, prav tako protiuslavno, da so tudi skoro vse omejitve volilnih prispevkov od strani bogatinov. S to odločbo, z dne 31. januarja 1976, je bil zakon porušen, in kongres se je znašel v težki situaciji: kaj sedaj? Začeti spet znova?

Ni bilo drugega izhoda, a postopek je trajal več kot 3 mesece in novi zakon je stopil v veljavo že sredi volivnega boja pri primarnih volitvah. Ker je volivna komisija zaradi odločbe vrhovnega sodišča po gotovem roku zgubila vso svojo kompetenco, in ni mogla razpolagati s prispevki posameznim predsedniškim kandidatom iz federalnega sklada, se je večina teh znašla v velikih denarnih težavah. Nekateri krogi v kongresu in v Beli hiši so namreč namenoma in načrtno zavlačevali uveljavljenje novega volivnega zakona, in iz tega nečednega dejanja poskušali vleči politično korist. Tudi sam predsednik Ford se je zelo pomišljal podpisati zakonski predlog in podpis zavlačeval, pa so nanj pritiskali njegovi lastni politični pristaši, in se je vdal. Ko to pišem, odlaga imenovanje članov komisije, spet iz osebnih političnih razlogov.

Novi zakon določa v smislu odloka sodišča, da vse člane volivne komisije postavi predsednik, kongres jih pa potrdi, a komisija ima v glavnem iste funkcije in isto moč kot v starem zakonu, namreč preiskovalno in podporo. Tule slednja je posebno važna, ker ima po zakonu vsak kandidat za predsednika ZDA pravico zahtevati od federalnega sklada enako vsoto denarja, kakor jo je njegov volivni aparat uspel nabrati med volivci. Vendar novi zakon prepove izplačati federalni prispevek kandidatu, ki pri dveh zaporednih primarnih volitvah ni dosegel vsaj 10% odanih glasov. S to omejitvijo se hočejo izločiti iz volivnega boja ljudje, ki ne kažejo zadostne politične moči in zato je volivni postopek k nominaciji

Jubilej Slovenskega doma v San Martinu

V nedeljo, 16. maja 1976 je Sloven-soprog go. Marijo, ki sta prišla te dni ski dom v San Martinu praznoval mali jubilej — petnajstletnico blagoslovitve doma. Že se je zdelo, da bo dež motil proslavo, toda nebo se je usmililo pridnih sanmartinskih delavcev in jim naklonilo lepo vreme.

Za to priložnost je bila velika domova dvorana slavnostno okrašena z dvema mlajema in venci iz smrečja. Čelna stran dvorane je bila okusno dekorirana z narodnimi ornamentmi, sredi katerih je bila postavljena številka 15 (delo mladega Ivana Jermana). Na obeh straneh odra pa sta bili slovenska in argentinska zastava.

Že pred napovedano uro za sv. mašo so se v domu začeli zbirati številni rojaki iz San Martina in tudi od drugod. Med drugimi so se sv. maše udeležili tudi predsednik Narodnega odbora za Slovenijo Miloš Stare s soprogom član Narodnega odbora in predsednik Društva Slovencev Baraga v Torontu (Kanada) Otmar Mauser.

Sv. mašo je v domovi dvorani daroval — namesto zadržanega delegata msgr. Antona Oreharja, ki je poslal prirediteljem pozdravno pismo — slovenski dušni pastir v San Martinu g. France Bergant. Svoj govor po evangeliju je navezal na pomenljive besede iz nedeljskega evangelija ter je prosil vse rojake, da naj se vsi oklenejo doma in v njem sodelujejo složno in požrtvovalno. Tako bi mogel dom izpolniti svoje poslanstvo, da ohrani rojakom vero in narodno zavest. Pri maši je ubrano prepeval Slov. pevski zbor iz San Martina pod vodstvom Slavka Rupnika.

Po končani maši je mnogo rojakov ostalo v domu na okusno pripravljemem kosilu, med katerim je bila dana priložnost za razgovor z znanci in prijatelji.

Akademija

Ob 16 se je začel popoldanski program proslave. Obisk je bil izredno lep in so rojaki napolnili obširno dvorano do zadnjega kotička. Poleg predsednika Narodnega odbora M. Stareta, so bili navzoči še: predsednik Zedinjene Slovenije Marjan Loboda, dušni pastir v San Martinu g. France Bergant, član NO iz Kanade Otmar Mauser, predsednica Zveze slovenskih žena ga. Pavlina Dobovškova, boter doma Adolf Jesti, predsednik Kulturne Akcije dr. T. Debeljak, predsednik SLOGE France Hrovat, predsednica Lige Žena-Mati ga. Mirjana Voršičeva, govornik na proslavi prof. Tine Vivod ter predsedniki slovenskih domov in organizacij na področju Velikega Buenos Airesa.

Tik pred začetkom akademije je Božo Stariha pripeljal v dom častnega člana Slovenskega doma v San Martinu pisatelja Karla Mauserja in njegovo

na obisk v Argentino in sta svoj obisk namenoma tako uredila, da sta lahko bila na proslavi 15-letnice doma v San Martinu. Navzoči so s krepkim in dolgim ploskanjem pozdravili ljube goste iz Clevelanda.

Akademijo je začel in sproti napovedoval posamezne točke sporeda kulturni referent doma Stanko Oberžan. Za uvod so učenci in učenke slovenske šole škofa dr. Rožmana pod vodstvom svoje učiteljice petja g. Marjete Boltežarjeve pogumno zapeli troje pesmic.

Pozdravi

Predsednik Doma Franc Zorec je nato pozdravil zbrane rojake in se jim zahvalil za tako lep obisk. Posebej je pozdravil Miloša Stareta, Marjana Loboda, g. Franca Berganta in vse tri goste iz Clevelanda in Toronta. Omenil je, da obhaja dom 15-letnico blagoslovitve in se je toplo zahvalil vsem, ki so sodelovali pri ustanovitvi doma in delovali v njem v preteklih petnajstih letih.

V imenu Narodnega odbora za Slovenijo in vseh Slovencev v svobodnem svetu je rojake pozdravil njegov predsednik Miloš Stare in je domu čestital k njegovi 15-letnici.

V uvodnih besedah je postavil proslavo 15. obletnice Doma v San Martinu v okvir dogajanj v Argentini, v Sloveniji in v svetu, predvsem v pogledu na mladino. V Argentini mladi ljudje zgubljajo življenje, zapeljani od nevidnih režiserjev komunistične gverile. Ne žrtvujejo se iz idealizma, niti za cilje, ki bi tej deželi in narodu, ki prebiva v njej, prinesli lepšo bodočnost. Nasprotno. Teroristične akcije podvzemajo za denar in jih večkrat izvajajo pod vplivom manil. Nazorno je prikazal tragiko mladine in njene usode pod komunističnim režimom v Sloveniji in končno na idejni kaos potrošniške družbe v svetu, v katerem velik del mladine tava brez ciljev in idealov.

Šele, če imamo vse to pred očmi, je poudaril Stare, moremo pravilno vrednotiti žrtve in idealizem prve generacije naše ideološke emigracije, ki je premagala vse ovire in težave, da je postavila ta Dom, nele kot duhovno zavetišče in družabno središče sebi, ampak tudi kot branik, ki naj varuje njihove otroke pred kvarnimi vplivi današnje materialistične družbe.

Govornik je izrekel nato čestitke in zahvalo vsem, ki so se žrtvovali in zgradili ta Dom. Nato je v jasnih in udarnih besedah posvetil del svojih izvajanj slovenski mladini ter jo navduševal za pot, po kateri naj gre, da bo srečna ona sama, njihove mlade družine in bodoči rodovi.

Zaključil je svoj pozdravni govor: Vaši starši so v polni meri izpolnili svojo dolžnost, ko so se kot begunci v težkih razmerah žrtvovali, da so sebi in predvsem vam mladim, posvetili ta Dom. Moč da so to mogli napraviti v težkih razmerah tiste dobe, so črpali iz zakoreninjenosti v slovensko narodno družino, stoječi na trdnih temeljih krščanstva in polni idealizma. Bodite jim hvaležni in sledite jim. Nadaljujte njihovo delo. Oklepajte se tega Doma in udeležite se življenja v njem. Prilagodite to življenje novim razmeram in novim časom. Vedno pa stojte na trdnih temeljih krščanstva in slovenskih izročil. Pri vsem vašem delu naj vam bo gonilna sila idealizem in samo idealizem. Če boste šli po tej poti, vam bo govornik iz tega mesta ob 30-letnici slovenskega doma v San Martinu čestital, da ste sledili zgledom svojih staršev. Čestital vam bo, da ste se upirali nevarnim in uničujočim tokovom današnje družbe, odklanjali vabljuje besede lažljivih prerokov in junaško zmagali. Vi boste srečni, slovenski narod pa vam bo hvaležen.

S krepkim ploskanjem so se navzoči zahvalili g. Stareta za njegova tehtna izvajanja.

V imenu Zedinjene Slovenije, osrednje in predstavniške organizacije Slovencev v Argentini, je čestital sanmartinskemu Domu njen predsednik Marjan Loboda. Med drugim je dejal, da Slovenski dom ni navadna hiša, katero ima vsakdo. Dom je veliko več in je samo eden. V hišo se zateče v zavetje, v Domu pa dobiva moči za nadaljnje delo. Da pa je Dom res pravi dom, mora imeti tudi ognjišče, na katerem mora goreti živ ogenj slovenske kulture, slovenske zavesti, zvestobe slovenskim preteklim in sedanjim idealom. Nato je govornik povedal mladini, da more sa-

L. P.

mo v Domu najti vse možnosti za svoj razvoj in za zgraditev svoje osebnosti. Domu morajo vsi pomagati. Dom, v katerem delajo samo nekateri člani, nima bodočnosti. Slovenskega življenja brez naših Domov si ne moremo niti predstavljati. Zato pazimo, da ne bo ugasnil ogenj na ognjiščih naših domov. Če kdo misli, da se kaj prav ne dela, naj poprime za delo in naredi drugače in bolje. Samo pošteno in odgovorno delo nas bo rešilo, in glejmo, da bo naša slovenska skupnost živ zgled v verigi svobodne Slovenije in svetu.

Tudi besedam Marjana Lobode so navzoči krepko pritrjevali s ploskanjem. S. Oberžan je nato povabil na oder častnega člana doma pisatelja Karla Mauserja, ki je viharno pozdravljen naslovil na navzoče tele besede:

Srečen sem, da morem biti danes z Vami na tem lepem današnjem praznovanju vašega Doma. Dom je lepa beseda in vsak človek rad prihaja domov, kjer doživlja svoje veselje ali pa deli tolažbo v grenkobi. Dom je prostor, kamor spravljamo svoje spomine, kjer iščemo novega upanja in novega poguma. Dom je tudi prostor, kjer srečavate delo in trud bratov in sester in tudi delo svojih rok. Daj Bog, da bi ta streha krila vas vse ljudi z različnimi miselnimi pa z istim srcem. Prijatelji, odkar sem bil zadnjikrat pri Vas, pogosto mislim na vas in na ta Dom in rečem, da sem srečen in vesel, da sem zopet z Vami.

Burno pritrjevanje tem besedam je pokazalo, da je pisatelj Mauser ves naš, dragi prijatelj med svojimi prijatelji.

Zatem je oktet članic SDO, ki ga vodi prof. Ana Marija Klanjšček, ubralo zapest tri narodne pesmi: Oj lepo je res na deželi, Dekle na vrtu ter škrjančki (to v priredbi Matije Tomca). Tudi ob tej priložnosti se je videlo, kako ugajajo ljudem narodne pesmi.

Slavnostni govor

Slavnostni govornik na proslavi je bil naš znani mladinski organizator prof. Tine Vivod. Njegov odlični govor, ki je bil namenjen zlasti mladini, bomo objavili prihodnjik.

Sledil je prisrčen in lepo pripravljen rajalni nastop slovenskih otrok „Cvetlični praznik“ pod vodstvom voditeljice sanmartinske slovenske šole gđe. Katice Kovač.

Nato je S. Oberžan prosil Otmarja Mauserja, da spregovori nekaj besed. O. Mauser je stopil na oder in pozdravil navzoče v imenu Društva Slovencev Baraga v Torontu ter čestital Domu k njegovi 15-letnici. Dejal je, da domovi, ki smo jih Slovenci zgradili po svetu, niso le stavbe s streho in cementnim ogrodjem, ampak so domačije, zgrajene za podedovanje in oskrbovanje z ljubeznijo in požrtvovalnostjo zvestih in vdanih ljudi. Dom je tisto osrednje zbirališče družine, kjer se krepijo medsebojne vezi, kjer raste zavest pripadnosti slovenskemu narodu in dviga ponos. Blagoslov, ki ga je Dom prejel pred 15 leti, naj ostane še naprej na Domu in na vseh, ki se v njem zbirajo.

Po tem pozdravu, kateremu so poslušalci krepko pritrjevali, se je na odru predvajala zanimiva in originalna točka: časnikarska konferenca. Sanmartinski fantje so bili „časnikarji“ in so spraševali bivše predsednike in odbornike, kako se je sanmartinski dom ustanovil, kako se je izpopolnjeval in kakšne načrte ima za prihodnost. Na ta način je bila v prikupni obliki podana zgodovina doma.

Sledila je zadnja točka programa: nastop Slovenskega pevskega zbora v San Martinu pod vodstvom Slavka Rupnika, ki je krepko zapest naslednje pesmi: Zadovoljni krošnjar (Adamič), Pozdrav (Laharnar), Noč je tiha noč (Adamič), Naša pesem (Laharnar) in V Gorenjsko oziram se skalnato stran. Vse pesmi so žele veliko priznanje.

S tem je bila akademija končana. Sledil je družabni del prireditve ob sodelovanju Slovenskega instrumentalnega ansambla.

NOČEJO POD KOMUNISTE

Senator Ljudske stranke Južne Tirolske, Brugger, je pred kratkim izjavil, da se ozemlje, naseljeno z Nemci, odcepi od Italije in pridruži Avstriji, za slučaj, da bi prišli v italijansko vlado komunisti. Stranka zastopa 86 odstotkov vseh Nemcev v Italiji. Svojo zahtevo utemeljuje s pravico do samoodločbe narodov, na katero se ljudstvo lahko vedno in v vsakem slučaju sklicuje, pravici, ki se ji ni mogoče odpovedati.

PRAZNIK SLOVENSКИH JUNAKOV

NEDELJA, 6. JUNIJA 1976

PRED SPOMENIKOM GRAL. SAN MARTINA V BS. AIRESU:

Ob 10: Položitev venca ob udeležbi zastopnikov slovenskih demokratičnih organizacij in ustanov.

V SPOMINSKI CERKVI MARIJE POMAGAJ:

OB 16: Koncelebrirana sv. maša z nagovorom delegata msgr. Antona Oreharja.

PRED SPOMENIKOM NASIH ŽRTEV:

Položitev venca. Igra Slovenska mladinska godba: dirigent Anton Skubic. Molitve za rajne. Domobranska: Oče, mati...

V DVORANI:

Spominska beseda pisatelja Karla Mauserja. Odrska evokacija za praznik junakov: Ne vem, zakaj se jih spominjam; odlomek iz misterija dr. Branka Rozmana „Roka za steno.“ Poje SPZ „Gallus“ — dirigira dr. Julij Savelli. Recitira Maks Nose.

PRIREJA ZEDINJENA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Miloš Stare
Director: Tone Mizerit
Redacción y Administración:
Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires
Argentina
T. F. 69-9503

Uredniški odbor:
Miloš Stare, Pavel Fajdiga,
dr. Tine Debeljak, Slavimír Batagelj
in Tone Mizerit

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824
Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual N° 1.311.428

SLOVENC I V ARGENTINI

Osebnе novice

Krst. V Bella Vista je bil krščen Avgust Janežič, sin Andreja in ge. Silve roj. Dimnik. Krstil je dr. Mirko Gogala. Čestitamo.

Poroka. V slovenski cerkvi Marije Pomagaj sta se v soboto, 22. maja, poročila Mirko Medvešek in Marija Pregelj. Za priči sta bila ženina mati in Antonija in nevestin oče Oskar. Med sveto mašo ju je poročil dr. Alojzij Stare. Naše čestitke

Nov slovenski diplomant. Na univerzi El Salvador v Buenos Airesu je diplomiral za javnega notarja odvetnik Jože Dobovšek. Novemu slovenskemu notarju iskreno čestitamo.

SLOVENSKA VAS

Št. 100
Smo v uredništvo bilten „Slovenska vas“, ki z datumom april 1976 nosi številko 100. Je to vsekakor lep jubilej tega lističa, ki z novicami, objavami in kroniko povezuje rojake, ki žive na področju slovenskega naselja v Lanusu in spadajo pod območje fars Marije Kraljice. Bilten je začel izhajati v avgustu 1957, tako da je doslej izšlo približno pet števk na leto.

V pričujoči številki 100 bi poudarili zlasti zanimivost statistike, štetja v Slovenski vasi. V raznih tabelah je obdelano število rojakov in razdelitev po starosti; število družin, lastnikov hiš in organizacijsko življenje; slovenska izobrazba in argentinska srednješolska in univerzitetna izobrazba rojakov; statistika univerzitetnih diplomirancev, pa še udeležba rojakov na slovenskih prireditvah in pri slovenski službi božji.

Na koncu je dodan še številčni pregled slovenskega časopisja in revij, ki prihajajo v družine v Slovenski vasi, in število zadnjih izdanih knjig, ki so bile prodane v vasi. Vse zelo zanimivo, ki pa vzbuja tudi misel, kako koristne bi bile podobne statistike v ostalih slovenskih centrih.

Na žalost pa založniki tega biltena ne kažejo optimizma za v bodoče. V članku „Nekaj misli ob izidu 100-te številke“ pravijo ob koncu: „Ta listič je sedaj na tem, da preneha izhajati zaradi vedno bolj naraščajočih tiskarskih stroškov in podražitve papirja. Prispevki za naš listič zdaj ne krijejo stroškov. Ali naj bo ta 100-ta številka... zadnja in naj gre s tem v pozabo in zaton? Besedo imate vi, dragi bralci.“

Zelimo, da bi stota številka ne bila zadnja, marveč da bi ji sledile še mnoge!

SAN MARTIN

Razgovor z gospo Mauserjevo

Liga Žena-Mati v San Martinu je izkoristila obisk pisatelja Karla Mauserja, ki je prišel s svojo soprogo gospo Marijo v Argentino, da je gospo povabila na svoj redni mesečni sestanek, ki se je vršil 19. maja v Slov. domu v San Martinu. Ga. Mauserjeva je povabilo rada sprejela in je na sestanku, katerega so se članice udeležile v lepem številu, odgovarjala na vprašanja navzočih gospa in jim govorila o razmerah v Severni Ameriki, zlasti o delu slovenskih izseljencev, o njihovem šolstvu, o zaslužkih, o vprašanju črncev, o zavarovanju delavcev, o verskih razmerah itd. Poslušalke so z vidnim zanimanjem sledile izvajanjem gospe Mauserjeve ter so se ji toplo zahvalile za obisk in njene besede.

Po športnem svetu

EVROPSKI NOGOMETNI POKAL.
V soboto, 22. maja, so bile odigrane četrtfinalne tekme za Evropski nogometni pokal državnih reprezentanc. V Münchnu je Zvezna Nemčija premagala Španijo z 2:0, v Bruslju Holandija ni imela težav z Bolgarijo: 2:1 (v prvi tekmi je namreč zmagala s 5:0), v Kijevu je Sovjetska zveza igrala neodločeno 2:2 s ČSSR, v Cardiffu v Walesu pa Jugoslavija 1:1 z Walesom. Po teh rezultatih so se v polfinale uvrstile ZR Nemčija, ČSSR, Holandija in Jugoslavija.

Na tekmi med Jugoslavijo in Walesom je prišlo do izgredov. Zaradi enajstmetrovke in zaradi anuliranega waleskega gola so gledalci vdrli na igrišče, napadli jugoslovanskega vratarja in metali razne predmete; sodnika Glöcknerja (Vz. Nemčija) so spremili po tekmi s policijskim varstvom na varno.

JUGOSLOVANSKI KOŠARKARJI
še nimajo vstopnice na Olimpiado. V Edinburghu na Škotskem je bil 9. maja končan kvalifikacijski turnir za nastop na Olimpiadi v Montrealu. V odločilnem srečanju so jih premagali — po dolgih letih — Italijani s 84:79. „Popravni izpit“ bo junija in sicer v dveh skupinah — prvi trije iz vsake skupine bodo nato igrali še poseben turnir in trije prvi bodo nastopili na Olimpiadi. V skupini A bodo igrali: Jugoslavija, Brazil, Izrael, Finska, Islandija, ČSSR, v skupini B pa Mehiko, Poljska, Nizozemska, V. Britanija in Bolgarija.

Prispevajte
v tiskovni sklad!

OBVESTILA

SOBOTA, 29. maja:

V Slovenski hiši I. kulturni večer SKA: Ivan Cankar, življenje in delo v podobah. Predava dr. Tine Debeljak; uvodno besedo govori pisatelj Karel Mauser.

NEDELJA, 30. maja:
Žegnanje pri Mariji Pomagaj v Slovenski hiši.

SREDA, 2. junija:
V Slovenski hiši spominski sestanek Zveze slov. mater in žena. Razgovor z go. Marijo in Karlom Mauserjem.

NEDELJA, 6. junija:
V Slovenski hiši ob 16 spominska proslava za praznik slovenskih junakov.

NEDELJA, 13. junija:
V Slovenski hiši ob 9.30 mladinska maša, nato zvezni sestanek SDO in SFZ, na katerem bo govoril inž. Jože Zakelj.

SOBOTA, 19. junija:
V Slomškovem domu očetovska proslava v prireditvi Slomškove šole.

NEDELJA, 20. junija:
V Don Boscovem zavodu v Ramos Mejia ob 10 sv. maša in procesija presvetega Rešnjega Telesa.

V Slomškovem domu bo opoldan na razpolago domače kosilo.

SOBOTA, 26. junija:
V Slomškovem domu spominska proslava slovenskih junakov.

NEDELJA, 27. junija:
V Slovenski hiši proslava šolskih otrok s skupno sv. mašo in igro.

DRUSTENI OGLASNIK

Slovenska radijska oddaja je vsako nedeljo od 19 do 19.30 ure na radio Antartida.

KREDITNA ZADRUGA „SLOGA“

začenja vrsto gospodarsko-prosvetnih večerov.

Pregled davčnih obveznosti

bo naslov prvega predavanja. Imel ga bo g. Milan Magister, (contador público) dne 5. junija ob 20. uri v zadrugihih prostorih na Bmé. Mitre 97, Ramos Mejia.

Vsi lepo vabljeni, saj zadnje davčne spremembe vsakega zadejejo. Začetek bo točen.

V nedeljo, 30. maja, lepo vabljeni na

ŽEGNANJE

pri Mariji Pomagaj v Slovenski hiši

• Ob 11. uri koncelebrirana sv. maša • kosilo • ob 16. uri pete liturgije Matere božje • prijetna družba in solidna postrežba.

Ludvik Puš

NA DOLGO POT

Opravi v župnijski pisarni so bili raznovrstni. Največ dela sem imel — kot že omenjeno — s pobiranjem cerkvenega davka. Fara je razmeroma velika, ves denarni promet tega davka gre skozi knjige župnijske pisarne, kjer je treba točno voditi račun za vsakega posameznega davkoplačevalca, tega in onega kdaj opozoriti na zapadlo plačilo, kateremu tudi zagroziti, če je v večjem zaostanku, s sodnim izterjanjem (kar se pa praktično nikoli ni zgodilo za časa moje službe); nabrane zneske sproti pošiljati nadškofijskemu uradu v Salzburg z obračuni. Je kar obsežno delo, da sem se čutil, kako ga je mogel župnik (ali pa njegov kooperator) zmagovati. Odtod njegovo zadovoljstvo z mojim prihodom na faro in dosledno prigovarjanje ob vsaki ugodni priložnosti, naj ne mislim na izselitev. On bo z nadškofijo zadovoljivo uredil vprašanje zadostnih in stalnih dohodkov.

Davek seveda ni bilo edino opravilo v pisarni. Razen izdajanja raznih listin sem sproti reševal korespondenco, o kateri sva prej predebatirala z župnikom, kako naj se to in ono odgovori, nakar sem vse tipkarijo opravil sam in imel od župnika pooblastilo korespondenco in vse izdane listine sam podpisovati. Bil sem popoln šef župnijske pisarne, župnik mi je zaupal in se name popolnoma vanj. Uradne ure sem si predpisoval sam po potrebi in izkušnjah z ljudmi. Redno so farani prihajali v

dopoldanskih urah, večidel po jutranjih mašah, zato je bilo takrat največ dela. Popoldneve sem izrabil za davčne zadeve in reševanje korespondence, prav pogosto pa po kosilu pisarno zapri za kako posebno poslovno pot, ali za kratek izlet z ženo v zanimivo okolico. Bil sem resnično sam svoj gospod, sem se tega zavedal in cenil tako samostojno pozicijo.

Odnos faranov do mene je bil ves čas ne samo korekten, ampak prijateljski, dobrohoten. Niti enkrat ni prišlo do kakega neljubega, neprijateljskega nastopa, čeprav sem nekatere redke farane trdo prijemal zaradi cerkvenega davka. Upoštevali so, da je to moja službena dolžnost, na drugi strani so cenili brezhibno funkcioniranje župnih izven-cerkvenih zadev. Dali so mi na več načinov vedeti, da so zelo veseli lepega cerkvenega petja in napredka na koru. Trška inteligenca, ki se je na glasbo bolje razumela, je posebno cenila moje delo. Z nekaterimi med njimi sem kmalu navezal osebne stike, in take zveze so ostale prijateljske, pa tudi koristne vse dni najinega bivanja v tem kraju.

Tirolci

Okolica je izrazito kmečka, kake večje industrije ni ne v trgu, ne v okolici, razen nekaj žag in lesnih podjetij manjšega obsega. Kmečko podeželje je tipično alpsko-tirolsko in vseh odenkih vnanje podobe ozemlja, naselij, kakor

tudi življenjskega stila in karakteristike prebivalstva. Strnjenih vasi je precej in so lepe, vendar prevladujejo posamič ležeče kmetije (Hof). Stil hiš je alpski, zidan v nadstropje z velikimi strešnimi napuščmi, večidel s škodlicami pokritimi strehami, balkoni z izrezljanimi balustradami, ki se skoraj šibijo pod razkošjem pelargonij, visečih nageljnov in drugega cvetja. Stanovanjska kultura je sorazmerno visoka na videz, a po drugi strani primitivna, če se vzame, da so pri mnogih kmetijah živinski prostori kar podaljšek stanovanjske hiše in to celo pri novih hišah, ki so včasih znotraj prav moderno urejene.

Ali je to iz gole praktičnosti in komodnosti zaradi oskrbovanja živine v zimskem času — poleti se živina itak pase po planinah — nisem nikoli vprašal. Kmetije so vse brez izjeme družinska občestva, gospodarske in življenjske enote družine, ki jih obdeluje in ima v njih svoj dom, domačijo. Kmečke družine so večidel številne, ker so tudi Hofi razsežni in terjajo obsežno delovno silo. Dokler otroci ne dorastejo za delo, si pomagajo s strici in tetami, večkrat tudi s najeto delovno močjo, s hlapcem in dekle.

Tirolci so globoko cerkven narod, posebno velja to za kmečko ljudstvo, z vso iskreno vdanostjo predani Cerкви. Če bi dejal, da so globoko verni, bi moral ne zadel točno. Vernost iz tradicije navade se ne more imenovati globoka, čeprav ima tak zunanji videz. Sloni na konkretnih znanjih aktih in manifestacijah (kot sem nekatere zgoraj omenil),

na ustaljenih verskih običajih, skratka bolj na obliki kot na vsebini. S takšno interpretacijo vernosti je mogoče razumeti, zakaj je pod nacističnim protiverskim pritiskom zatajilo svojo vero in izstopilo iz katoliške Cerkve znatno število ljudi tudi v taki fari kakor je Hopfgarten, in celo v kmečkih hišah. Potem so se skesano vračali in prosili za sprejem nazaj, temu in onemu sem bil za pričo pri obsežnem postopku ponovnega včlanjenja v Cerkev. To potrjuje resnico, da njih versko prepričanje ni bilo globoko dovolj, da bi v uri preskušnje vzdržalo.

Svojevrstno karakteristiko vernega tirolskega človeka izpričuje tudi preamljanje šeste božje zapovedi, na kateri sloni zdravo, družinsko institucijo ohranjajoče spolno življenje. Kadar sem listal po farnih krstnih knjigah, mi je padel v oči zelo visok odstotek izvenzakona rojenih otrok. V najbolj vernih kmečkih družinah so imela dekleta nezakonske otroke, katere so kar prišleli kot priveseke k družini, če se deklet ni poročilo, ali dokler se ni. Nič ni bilo nenavadnega, komaj kdo je kaj maral, če celo med duhovščino je prevladovala v tem oziru velika tolerantnost. Posledice so se kazale v javnem življenju, kjer so zločini izvirali iz mladih ljudi, zrastle izven družinske skupnosti in prepuščeni samim sebi.

Osební značaj povprečnega tirolskega človeka v onem delu tirolske dežele je po mojih izkušnjah vase zaprt in trd, kakor se oblikuje v svoji trdi borbi za obunno težkim alpskim terenom, obkrožajočim ga od vseh strani. Ravnega te-

rena takorekoč ni, vse je hrib in strmina, kjer pa je košček ravnine, je obdelana kakor vrt. Alpska geografska površina riše značaj ne le kmečkemu, ampak vsakemu človeku, ki mu je tam tekla zibel. Ponosen je na svoje tirolske pokolenje, češ, da je nekaj specifičnega v primeri z drugimi. Najprej je Tirolec, nato šele Avstrijec. Oni pravzaprav niso Avstrijci, marveč Tirolci v Avstriji; izobražen mož je v pogovoru uporabil frazo: „Tirol und Oesterreich“ sta ukrenila to in to. Značilno stališče ponosne in samozavestne ljudske skupine! Bóg ve, kako je bilo s to rečjo za časa nacistov?

Zemljepisna lega trga Hopfgarten je na vsak način značilna in izredna. Strnjena skupina hiš in drugih poslopj je zagazovana v prisojen jarek ali žleb, na obeh straneh zarobljen s strmimi pobočji. Tla sestavlja naplavina, ki sta jo z visokega gorskega hrbta nanesla dva hudournika, čijih regulirani strugi sedaj tečeta skozi samo naselje in ob hudih nalivih kljub skrbni regulaciji še vedno kdaj udarita čez nasipe. Teren je izrazito nagnjen, tako da komaj najdeš kak košček vodoravne ležeče ulice. Tik nad gostimi strehami hiš se v ozadju dviga visoko nad naseljem mogočna báročna cerkev. S svojim ornamentalnim pročeljem med dvema stolpoma zmagovito gospoduje in daje celotni naselbiní svoj pečat.

Ko popotnik zagleda to čudovito sliko iz vlaka, ki vozi tik pod robom trga, se mu tako vtisne v spomin, da je nikoli ne more pozabiti.

(Bo že)